

כיון דפנינהו לא מצי למיטען דדעתיה לדחויי ולהוציא מיד זה שפינה אותם עד דמייתי ראייה דכוונתו לדחויי בעלמא ע"ש וק"ל דא"כ מה משני בגמ' אבל הכא אשתמוטי הוא דקא משתמיט ליה אימא דחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ובע"כ שרוצה לומר דכוונתו לדחויי אימא המע"ה דכבר זכתה לו חצירו ולא ידעתי מה מרויח מדברי התוס' שהביאו ורוצה ליישב בו ועוד כיון דהרי"ף והרא"ש כתבו כן להדיא למה הטור יפסוק דלא כוותיהו ועיין להדרישה שיישב בענין אחר.

וידע דכתב הנ"י משם הרשב"א ז"ל דדוקא הכא בעינן פנינהו אבל גבי פועל לא בעינן פנינהו אלא כשאמ"ל וקבל עליו אין יכול לחזור ועיין להתי"ט שחלק בענין אחר וכן כתבו בגליון התוס' הובא בא"ז וז"ל: אע"ג דאוקים בדפנינהו מ"מ לא גמר ומקנה כיון דליכא בל תלין ע"ש והר"ן חולק ע"ז וס"ל דדינאם שוה דבעינן פנינהו והק' הש"ך בסי' של"ו ובסי' ע"ב סקיד' כיון דהמחבר פסק כהרשב"א ז"ל דלא בעינן גבי פועל פנינהו א"כ איך פסק בסי' ע"ב גבי משכון דמי שיש בידו משכון מחבירו ודחקו לפדותו וא"ל יהא לך המשכון ל"ק דדחוייה הוא דמדחי ליה והא הנ"י תלה זה בפועל והניח בצ"ע ועיין לה' פרי האדמה פ"ט מהלכות שכירות שרצה לחלק בין פועל למשכון ואהמ"ר לא דק דמנ"ל למרן לחלק בכך כיון דהנ"י והר"ן תלו זה בזה.

ונלע"ד דהב"י ז"ל מפרש דברי הנ"י ז"ל כך וז"ל הנ"י וכן אותם שלמדו דין משכון מהכא הך סברא נמי אית להו ולפי דעת הרשב"א ז"ל שנראה לו עיקר אם חזר בעל המשכון אחרי כן על משכונו אין שומעין לו לפסוק הדין כך ונוכל לומר טעם בדבר עוד שאין לנו להוציא זכות שיש לו לבעל המשכון על משכונו מספק ועוד שסברא היא שלא יהיה קנוי לזה מה שהוא של חבירו עד שיוודע הדבר שגמר בלבו להקנותו וכו' עכ"ד די"ל מה ס"ל הנ"י ז"ל אי ס"ל כהרשב"א דלא בעינן פנינהו גבי פועל וה"ה גבי משכון ומה שכתב ונוכל לומר טעם בדבר וכו' להפך ואי כהר"ן לא צריך לזה דהא פועל לא מהני וממילא גבי משכון הדין כן ולמאי איצט' לדבריו אלו א"ו דכך דעת הנ"י וכן אותם שלמדו וכו' ר"ל דהר"ן למד מכאן גבי משכון דלא מהני כמו גבי פועל דס"ל דלדעת הרשב"א גבי משכון אם חזר אין שומעין דתלוי זה בזה ע"ז כתב הנ"י לפסוק הדין כך ר"ל כמו דס"ל הם דיכול לחזור אף לדעת הרשב"א י"ל דכן ס"ל והטעם בשלמא גבי פועל כיון שדרכו להוליד התבן וקש לביתו משקבל עליו הו"ל כאילו פנינהו אבל משכון דהוא מעיקרא מונח ברשותו על דעת שהוא של בעל המשכון א"כ מהיכן תוציא חזקה זו מספק שדעתו לקנות אימא שדעתו לדחויי בעלמא וזה אפשר הבנת הב"י לכך בסי' ע"ב הביא סברת הנ"י דס"ל גבי משכון דיכול לחזור דאמ' לדחויי דחויי בעלמא הוא. וראיתי לה' שרשי הים בפ"ט מהלכות שכירות שתירץ שדברי הרמ"ה אינם ענין לדברי הרשב"א דהרמ"ה איירי

העליון לבנות התקרה התחתונה ואח"כ נשאר לו דקדוק זה למה הפסיק ביניהם ואינו ר"ל שמכח זה יעמידה בשותפין. ועיין בא"ז שהביא משם התוס' דאיירי בשכירות והביאו דקדוק זה למה הפסיק ביניהם ויישבו ע"ש אבל רש"י מפרש לה בשכירות ושותפין ע"ז הביא בכאן אמתני' דהכא הדין שוה וכמ"ש הרא"ש במתני' דלעיל דחילוק בין הכא לדלעיל ע"ש. וראיתי להדרישה ז"ל בסי' קס"ו שכתב דכוונת התוס' לפרש מתני' בין בשותפין ובין בשכירות וחילוק הוא בין הכא לדלעיל ס"ל כמ"ש הרא"ש ע"ש"ב ונ"ל דאי אפשר לומר כן דהא הוא בעצמו בסימן קס"ה הכריח דהרא"ש ס"ל לדעת התוס' דהכא דלא ס"ל חילוק וע"ז איצט' ליישב קו' דלעיל לפי שיטתם משום דלפי סברת הרא"ש לא איצט' לישב זה א"כ בודאי כוונת התוס' כמ"ש ועיין להב"י שם שכתב להדיא דהתוס' נמי הבינו בדעת רש"י דאיירי בכל ענין ודו"ק.

דף קי"ח ע"א במשנה השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש וכו'. כתב המרדכי פ"ק דקמא דדוקא בתבן וקש אבל במידי דאכילה כגון חטין ושעורין ואמר לו טול מה שעשית בשכרך שומעין לו והק' עליו הג"ת דף כ"ח ע"א דלפ"ז אמאי דחיק ר"ן לאוקמה כאן בשלו כאן בשל הפקר לימא מתני' בתבן ובקש וברייאת במידי דאכילה עכ"ד. ונ"ל דאשתמטתיה הגהות מיימו' בפ"ט מהלכות שכירות שהק' קו' זו ותירץ דמשמע ליה דברייאת איירי במידי דאיירי מתני' דהיינו בתבן וקש ע"ש וכתב הב"י בב"ה מנין לו זה ועוד דזה הפך התוס' שבסוף סי' שקודם זה ע"ש. ונ"ל דעיקר דיוקו הוא ממתני' דקתני תבן וקש משמע דוקא אלו ולא מידי דאכילה וס"ל דוקא חטין ושעורין דמיתוני בהו אינשי אבל דבר אחר כגון תפוחים הו"ל כתבן וקש דלא מיתוני בהו אינשי ואין שומעין לו ובזה נסתלקה קו' הב' דהתוס' איירי בתפוחים ועיין להתוס' בקמא דף ט' שר"ח חולק ע"ז וג"כ הרא"ש וכן משמע מרש"י דהכא שכתב אע"ג דבכל דוכתא אית לן שוה כסף ככסף הכא גבי פועל וכו' מאי דאתני בהדיה משמע ע"ש וכן כתב הרשב"א ז"ל בא"ז וכן פסקו כל הפוסקים ודו"ק.

שם בגמ' ושמואל אמר בארבע. עיין להרמב"ם ז"ל שפסק כן בהלכות שכנים פ"ד והקשה עליו הלח"מ ז"ל אמאי לא פסק גבי בית ג"כ כשמואל ע"ש ונ"ל דאשתמטתיה הרמב"ם פ"ד מהלכות שכירות שהביא דין זה גבי בית. וא"ת דכוונתו למה לא פסק גבי שותפין כן ל"ק דהא דשמואל אמר לעיל גבי שוכר ופסקו גבי שוכר וליכא חילוק בין שוכר לשותפין. ועוד דאי איכא חילוק בין שותפין לשכירות הו"ל להקשות למה לא פסק ג"כ גבי שכירות בית הבד ולא מהני תירוצו ודו"ק.

שם בגמ' טעמא דפנינהו וכו'. עיין להרא"ש והרי"ף והרשב"א וכל הפוסקים בא"ז שכתבו דבעינן שפנינהו באפיה והטור בסימן קס"ו דלא כתב דבעינן פנינהו באפיה רצה הב"ח ז"ל שם לומר דלא בעינן באפיה ומטעם המע"ה

כוונת התוס' היא דעיקר שאני הכא שאינו מפקיר וראיה מדאמרין לפי האמת דהכא אישתמוטי משמע דלא הפקיר להו להדיא ודו"ק.

ד"ה כאן בשל חבירו תימה למאי דס"ד השתא וכו' עכ"ל. ונ"ל במ"ש בא"ז דאיצט' לטעם זה להיכא דלא בעי חבירו ליתן לו כשיבא אצל משכיר יכול לומר טול מה שעשית בשכרך וק"ל.

ד"ה לעשות בשלו וכו' אבל סתמא לא וכו' עכ"ל. עיין להטור בסי' של"ו שכתב כן וכתב הבי"ז שרש"י בד"ה בשל הפקר וכו' פליג בזה ותמוה הוא מנ"ל דרש"י פליג ועיין להב"ח והדרישה והג"ת ז"ל דף כ"ח שהניחו בתימה ונ"ל מדכתב רש"י הטעם בשל הפקר שומעין לו דא"ל זכי ביה את ולא דמי לשל חבירו דהתם ליכא למימר זכי ביה את ואי ס"ל בשכרו סתם על חבירו ולא עליו מטעם דהא התם אינו יכול לומר זכי ביה את א"ו דבסתם הוא חייב בשכרו וכן כתב א"ז בשם הרשב"א ז"ל וז"ל וא"ת מאי שנא משכרו סתם והראהו בשל חבירו דחייב אע"פ שלא קנה הוא כלום ולא נהנה בו ובודאי כל שכרו סתם שכרו עליו עד שיאמר שכרכם על בע"ה וכו' ע"ש הרי דפליגי על התוס' א"כ במקום דיכולים לומר קי"ל הכא יכולים כיון דרש"י והרשב"א הכי ס"ל ולענין אם תפש השוכר מעות ממשכיר ודו"ק.

בא"ד ותימה א"כ אמאי איצט' וכו' עכ"ל. עיין מה שהקשה מהרש"א ז"ל ועיין בא"ז שתירץ דא"כ אינו בעל דברים של משכיר זה ואינו יכול לתבוע אותו וממתני' משמע דיכול לתבוע אותו אלא שיכול לומר טול מה שעשית בשכרך ודו"ק.

שם בגמ' אמר רבא לא דכ"ע הבטה בהפקר קני והכא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה. ראיתי להתי"ט ז"ל בפ"ד דשקלים וז"ל וא"ת ומאי שנא הכא דחיישינן שמא לא ימסרם משקלים דתנן בפ' אע"פ שאמ' נשים ועבדים וקטנים אין ממשכנין אותם אם שקלו מקבלים מידם וכתב הרע"ב שם דבעינן שימסרם לצבור יפה ואפשר לחלק בע"א דהכא דעומר ושתי הלחם אחת בשנה איכא למיחש שמא לא ימסרם יפה אלא נוח להם שיקריבו משלהם שכן פירש"י הטעם בגמ' אבל שקלים דלקרבנות דכוליה שתא ליכא למימר נוח להם שיקריבו משלהם וא"ש נמי ללישנא בתרא דכ"ע הבטה בהפקר לא קני ולאותו לשון טעמא דרבנן שתקנו שכר כדי שיהיה קול ולא יבא בעל זרוע ליטול וכשמוחלים נמצא שיש לשומרים אותם מעות דתרומת הלשכה ואין לצבור חלק בהם ע"ש ועיין להמש"ל בפ"ד מהלכות שקלים שכתב עליו לא ידעתי מהו ועיין להשע"ה שם שהק' עליו איך א"ש ללישנא בתרא דהא כשמוחל אלו ד' זוזין לתרומת הלשכה הוו לקרבנות דכולי שתא והניח הדבר בצ"ע ע"ש ונ"ל דכוונתו דשאני שקלים דכולי שתא באים מהם הקרבנות א"כ לא אכפת להם אם לא ימחול דיד הכל שוה אבל בעומר ושתי הלחם דרוצה להביא מכח שמירתו לא ימסרם יפה דנוח לו

שאמ"ל בפירוש שאין בכוונתו לדחותו אבל לעולם בסתם אם אמ"ל הילך בשכרך וקבל עליו פועל וחז' אח"כ שומעין לו דבעינן פנינהו ע"ש ואחר המחילה לא דק דהו"ל לאשמעין דין זה גבי פועל בסי' של"ו ומהתם ילפינן למשכון ולא לשתוק גבי פועל ויאמר אין שומעין לו בסתם וכן הבינו כל הפוסקים בדברי הש"ע דלא בעינן פנינהו ודו"ק.

רש"י ד"ה אין שומעין לו אם אין זה רוצה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה עכ"ל. נראה דכוונת רש"י דנקט או מתנה רצה לומר דמתני' איירי דוקא בשנתנם לו ולא הפקירם לכל הקודם ולזה כתב אם אין זה רוצה אין קונה לו דבר הפקר ה"נ גבי מתנה אם אינו רוצה אין קונה לו ובה נתיישבה קושית התוס' דמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס אמרינן בהמניח דפטור דהתם בהפקר אבל כאן במתנה ואין זה רוצה לקבלם ולכך חייב דעדיין ברשותו אבל הפקר אפילו עדיין לא זכה בהם אדם אחר משעה שהפקירם יצאו מרשותו ודו"ק.

ד"ה בשל הפקר וכו' ר"נ לטעמיה וכו' עכ"ל. י"מ מאחר דלעיל כי אמר ר"ן המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו משום דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחריים ואותביה רבא מברייאת דמציאת פועל וכו' ותיירץ משום דיד פועל כיד בע"ה א"כ היכי מתרץ הכא כאן בשלו כאן בשל הפקר מאחר דהוא בעצמו חילק בין פועל לשאר אינשי וליכא למימר דר"ן אמרם יחד ורבא אותביה על שניהם דא"כ תק' איך קאמר כן הכא דבשל הפקר יכול לומר טול מה שעשית בשכרך ומשמע דאם ירצה בע"ה ליתן לו שכרו ויקח מה שזכה זה מן ההפקר והא הפועל לא זכה משום דנתכוון לזכות לבע"ה ובע"ה לא זכה משום דהוי תופס לב"ח וא"כ איך יתן לו שכרו ויקח התבן אלא עכ"ל דיש חילוק בין פועל לשאר אינשי משום דיד פועל כיד בעל הבית וא"כ ידע הברייאת והיכי קאמר כאן בשל הפקר. לכן נראה דהא דקאמר ר"ן לעיל שאני פועל דידו כיד בעל הבית היינו דוקא כדי שיזכה בעל הבית דלא להוי תופס לב"ח אבל בע"ה יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך ולכך ניחא ליה הכא כאן בשלו ואינו יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך אבל בשל הפקר יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך ואותביה רבא ממציאת פועל לעצמו בזמן שאמר נכש או עדור אבל עשה עמי מלאכה מציאתו לבע"ה ומ"ש רש"י דאמ"ל קני ביה את וכו' היינו אם רוצה בעל הבית שלא לקנות לא קנה דיכול לומר לו טול מה שעשית וכי היכי דהתם אינו יכול לומר לו טול מה שעשית ה"נ אינו יכול לומר לו טול מה שעשית משום דיד פועל כיד בעה"ב.

תוס' בד"ה א"ל הגיעוך אין שומעין לו וכו' הכא דאישתמוטי וכו' עכ"ל. עיין מה שהק' מהרש"א ז"ל ונ"ל ליישב במ"ש הרא"ש ז"ל בא"ז וז"ל כתוב בתוס' אע"ג דמפקיר נזקיו וכו' שאני הכא דלא מפקיר להו אלא שאינו רוצה ליטלם ועוד דאמ' בגמ' דדעתיה לדחויי ע"ש א"כ

להביא משלו וללישנא בתרא נמי כיון דהוא יש לו ד' זווי אלו יותר משאר העם לא ימסרם יפה דנוח לו שיש לו חלק בקרבנות יותר משאר העם וכדומה לזה תירץ הראב"ד בא"ז ונראה שזה כוונתו.

ע"ב מתני' אמר רבי מאיר מאחר ששניהם יכולים למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי. עיין להרב עדות ביעקב בליקוטיו סי' קנ"ה שהקשה מאי שנא מהאי דאמרינן בפרק השואל דף ק' המוכר זיתיו לעצים וכו' עד יחלוקו עכ"ל ונ"ל דל"מ דשאני התם דאמרינן יחלוקו משום דכל אחד אומר העיקר שלי דאי לאו ארצי לא גדלה והלה אומר אי לאו זיתי לא היה השמן לזה אמרינן יחלוקו דהאמת שניהם גרמו וכן כתב הרמב"ם ז"ל שם בפירוש המשנה וז"ל ומה שאמר בכאן יחלוקו הלכה הוא לפי שהנאה לשניהם ביחד עכ"ד משא"כ הכא דעיקר היניקה מחד מקום אלא שזה טוען אם הייתי לוקח עפרי וכו' והלה יש לו טענה כנגדה ע"ז אמרינן דאזלינן בתר חיותו ועיין לה' נחפה בכסף ז"ל בח"מ סי' ה' דף ע"ז ע"ב וע"ג שתירץ משם מהר"י אזולאי ז"ל באופן אחר ע"ש.

שם אמר ר"ש כל שהעליון יכול לפשוט וכו'. כתב הטור בסימן קס"ז וז"ל והשאר הוא של תחתון א"כ אם הוא גבוה ממנו הרבה עד שצריך לעלות בסולם כדי ליטלו וכו' ע"ש וכתב הב"ח ז"ל שלא מצא כך מפורש לשום מחבר עכ"ד וראיתי לא"ז שהביא משם הראב"ד דס"ל כן וז"ל אבל מה שאין העליון מגיע אליו ואינו רשאי לירד למטה ללקטו הא מסח דעתיה מיניה והתחתון מ"מ אפילו גבוה כמה שלו הוא שיכול לעלות לו בסולם וכו' עכ"ד ודוק.

דף קי"ט ע"א תוס' בד"ה ותניא נמי גבי מקח וממכר וכו' ולא הוי כה"ג ממש וכו' עכ"ל. עיין להלח"מ ז"ל בפ"ד מהלכות שכנים שמפרש דבריהם הא דמחלקין בכך היינו דוקא גבי תרי דממונא דמו"מ ומתני' אבל בין הך דמתני' להך דערלה לא אהני כלל ואיצט' לדחוק מ"ש התוס' בסוף דבריהם ולהכי לא עביד וכו' ע"ש ונראה דודאי הבנה זו היא כוונת התוס' בגיטין דכ"ב ע"א ד"ה ובדאשרוש וכו' שהק' בסוף דבריהם ותימה דלא מייתי הכא מערלה עכ"ד ותמה מהרש"א ז"ל אמאי לא הק' למה לא הביאו דפליגי הכי במכירה דהיא קודם דערלה ע"ש ובמ"ש הלח"מ א"ש דהך דמכירה אינה קו' כמ"ש הכא אבל הך דערלה ק' ומה שתירץ מהרי"ל ז"ל דזה מתני' וזה ברייתא ומשו"ה ק' אמאי לא הביא מתני' ע"ש אחה"מ לא דק דזה נמי ברייתא ולא מצינו מחלוקת זו במתני'. אך מצינו בא"ז שהביא משם הרמב"ן ז"ל דערלה ומו"מ הכל אחד דטעמו של ר"י מן הגזע של בעל האילן דהו"ל כענפין שלו שאם הגדילו דע"מ כן לקחו מן השרשים של בעל הקרקע כיון שהקרקע שלו ויניקתו מהקרקע ובוזה רצה ליישב קו' הלח"מ דהכא פסק כר"ש ובה' ערלה כר"י וז"ל הרמב"ן ר"ש אומר פירש"י כדר"ע ס"ל אלא שהוא מפקיר השאר לתחתון שגנאי הוא ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו ולא מחוור לי דהא קי"ל גבי אילן מן הגזע של בעל

האילן ומן השרשים של בעל הקרקע כר"י והכא קי"ל כר"ש וא"ת דהתם משום דעדיף טעמיה דר"י משום שמקרקעו של זה יונקים כדכתיבנא לעיל אכתי לא ניהא דא"כ אמאי אמרי דבי רבי ינאי ובלבד שלא יאנס הרי כיון שהוא יכול ללקוט אפילו באונס אינו מפקיר וכו' עכ"ד א"כ אפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל כן דס"ל חילוק זה. ומה שהק' א"כ אמאי אמרי דבי רבי ינאי ובלבד שלא יאנס נראה כיון דדבר זה יש בו סכנה כמ"ש הרמב"ם [בפירוש המשנה] וז"ל: מה שאמר כל שיכול לפשוט את ידו הוא בענין שלא יסכן בעצמו ויתפשט פשוט שיהיו קרוב לנפול ממנו אלא שיתפשט שיעזר מה שיכול בלא סכנה עכ"ד לפ"ז בודאי דמעיקרא הפקירו ולא עלה על דעתו שיסכן בעצמו א"כ אח"כ אם יסכן עצמו ורוצה ליקח לא מהני שכבר הפקירו דאנן אמדינן דעתיה דלא עלה על דעתו שישכן בעצמו א"ג כמ"ש הב"י ז"ל בסי' קס"ז ליישב נמי את הרא"ש ובאותו ישוב יתיישב זה וכן כתב הת"ח ז"ל.

אך י"ל דרבינו כתב בפ"ד מהלכות שכנים גבי בעיא דגמ' הגיע לנוף ולא הגיע לעיקר דלא יטול העליון משמע דס"ל של תחתון וכן הבין הב"י ז"ל ואי אתא דס"ל דר"ש כר"מ והוא פסק כוותיה אמאי של תחתון אדרבא הוא בחזקת העליון ומ"ש הב"י בסימן קס"ז דס"ל לרבינו דהתחתון מוחזק אינו נראה דהא התחתון אינו לוקח בדבר שאינו מגיע לעליון אלא משום הפקר דמחל לו ע"ז א"כ הכא דיכול לעקרו עם הנוף הוי בחזקת העליון ולמיעוט היא בספק וחולקין ועיין להכנה"ג ז"ל מה שכתב בזה ואי לא מסתפינא הייתי יכול לומר דרבינו ס"ל כהטור ז"ל דחולקין והא דכתב לא יטול העליון משום דבעי לומר אם נטל לא החזיר כתב לא יטול העליון והכוונה לא יטול הכל לאפוקי התחתון דאם נטל מחזיר משום דקי"ל כר"מ אבל מה נעשה שהכל לא הבינו כן בדעת רבינו.

ולעד"ן דהרמב"ם מפרש כמ"ש הרמב"ן ז"ל בא"ז וז"ל אלא הא דר"ש כר"י ס"ל [בדר' יהודה שייכא] וטעמיה משום דהתחתון אפקורי מפקר גבי עליון הואיל וידו [אינה] מגעת שם והוא סבור שהיא שלו הואיל ועיקרו בתוך שלו דמימר אמר תחתון עליון שקול ליה ואם תקניטנו לאסור עליו תפיסת ידו יטול את עפרו עכ"ד ובוזה א"ש הבעיא דאמ' דלא מחל התחתון ומפחד מן העליון אלא דוקא במקום דידו מגעת או דילמא כיון דמחובר עם הנוף וכשמסלק הנוף יעקור עמו העיקר מחל לו ג"כ על העיקר ולזה כתב רבינו דהוא של תחתון כיון שהוא מוחזק בו והכל שלו יעמוד בידו לאפוקי מדעלמא דפסקינן דחולקין.

אמנם מה שתירץ הלח"מ ז"ל דר"ש אית ליה כר"י דלא שדינן נופו בתר עיקרו והכא הטעם משום דאם ירצה זה ליטול עפרו רשאי ואע"ג דאם זה ירצה למלאתו רשאי מ"מ הך טעמא עדיף ליה עש"ב ומר זקני [הרב חק נתן] זלה"ה תירץ בענין אחר דרבינו מפרש דר"ש עשה פשרה ביניהם משום דאית ליה ב' דברים דר"מ ור"י ולעולם